

PRINS-BISSCHOP van LUIK NODIGT NEOS UIT

18-19 juni ten jare 1538

Opschudding

Grote opschudding in het bestuur van NEOS Damme. Je wilt toch weten waarom? Luister dan naar het verhaal van de voorzitter om te weten hoe dat gekomen is. Zoiets beleef je maar eenmaal in je leven.

Een prinselijke koets was na veel gedender op de kasseien gestopt voor de patriciërswohnung van onze voorzitter. Een voornamige passagier in livrei was uitgestapt en klingelde de huisbel van de voorzitter. De koetsier zelf, in vol ornaat bleef fier rechtop op de bok van de koets zitten. Buren kwamen al nieuwsgierig kijken welk hoog bezoek hun buurman te beurt viel. Met de ogen vol gotische vraagtekens opende de voorzitter zijn statige voordeur en kreeg van een Luikse prins-bisschoppelijke gezant, met een hoofse buiging, een verzegelde brief overhandigd.

“Wat is me dat? Moet ik nu ook een buiging maken”, dacht de voorzitter ongemakkelijk. Hij was wel van vele markten thuis, maar dat sloeg de kroon op het werk. Hij keek naar de prinselijke brief. Het was een uitnodiging van de Prins-Bisschop van Luik, als hij tenminste goed kon lezen, en opgewonden als hij was. Om naar Luik te reizen en de stad en het prins-bisschoppelijk Paleis te bezoeken. De voorzitter kon zijn ogen en nog minder zijn oren geloven. Om welke reden in hemelsnaam zou hij naar Luik op bezoek mogen gaan? Maar toen hij zag dat de uitnodiging bedoeld was voor de edele sociëteit de alom geprezen gilde van Neos Damme, was de voorzitter onmiddellijk in zijn nopjes. Hij keek op van zijn brief en tot zijn verbazing was de boodschapper in alle stilte al terug weg gegaan. In zijn verwarring was de voorzitter zo ongestuurd geweest hem niet naar binnen te vragen voor een kopje koffie. *Wat gaan ze van mij denken,* flitste het door zijn hoofd. Dronk men toen al koffie in Luik? Of een *“Viven de rien”*¹? De *“arme”* boodschapper was al terug vertrokken met paard en koets; wellicht naar de afspanning op de plaatse van Siessele.

Toen hij daarna de uitnodiging een paar maal rustig in zijn massief eiken renaissancezetel met dubbele paardenhaarvulling herlezen had, werd het duidelijk dat de faam van de edele sociëteit Neos uit Damme, al tot in Luik was doorgedrongen. Het hoofd van de voorzitter stond meteen in een bloempot. (*Nu nog zorgen voor voldoende water op tijd en stond, John!*). Maar stilaan kwamen ook de zorgen zijn hoofd verzwaren. Met Neos naar Luik gaan, - let wel: we zijn in de 16de eeuw-, dat was geen kattenpis. *“Hoe moest hij daar met Neos geraken? Dat gaat nooit lukken”,* dacht hij. Toen de voorzitter de uitnodiging bijna helemaal had doorgenomen, zag hij dat de prins-bisschop een of meer grote koetsen op 4 wielen, Sima genaamd, zou sturen. Wow, wat een ongelooflijke buitenkans. En over *“waar gaan we slapen”* hoefde hij zich evenmin zorgen te maken. Neos mocht in het gastenverblijf van het Recollectines-Blooma-couvent², met de allure van een buitengewoon voortreffelijk paleis, overnachten.

Inhuldiging van het prins-bisschoppelijk paleis

In het deel van de brief op de achterzijde, dat hij nog niet goed gelezen had, stond dat de uitnodiging er kwam naar aanleiding van de inhuldiging van het nieuwe prins-bisschoppelijk paleis. De bouw kwam in de plaats van de vroegere paleizen die ofwel afgebrand waren (o.m. in 1185 en 1505), verwoest door de Noormannen, of geplunderd door de troepen van Karel de Stoute. Het allereerste paleis was nog gebouwd op het einde van de 10de eeuw door de eerste prins-bisschop van Luik namelijk Notger. Prins-bisschop Everhard van der Marck Sedan was in dat bewuste jaar 1505 Prins-Bisschop geworden en nam het op zich om een nieuw bisschoppelijk paleis te bouwen in de omgeving van het plein waarop ook de oude Lambertus-kathedraal staat.

De eerste Maaslandse steen heeft Everhard nog kunnen leggen in 1526 en het zou nog wellicht tot het einde van de 16de eeuw duren vooraleer prins-bisschop Ernst van Beieren de echte voleinding zou kunnen vieren (*dat kon hij toen natuurlijk nog niet weten*). Beeld je in, het paleis was in 1538 al zover klaar dat de huidige prins-bisschop, Cornelis van Bergen, het kon inhuldigen. En juist daarvoor waren wij met Neos nu ook bij de eregasten? Wat een eer.

¹ De rien is: nada

² De voorzitter moet zich vergist hebben want het Recollectines klooster kwam er eerst in de 17de eeuw...

Voorzitter John kon het niet geloven: Noes Damme was op de lijst van de ere-genodigden geplaatst.

Wat de voorzitter ook had gedacht, dit was hoegenaamd geen alledaagse gebeurtenis. De voorzitter wilde toch dat dit onverwachte avontuur tot in de puntjes goed werd voorbereid en kon verlopen. Zijn Neos-leden moesten goed verzorgd worden. Hij riep het bestuur van de weledele gilde Neos van Damme samen en zoals hij had verwacht was de opschudding compleet. Het bestuur was anderzijds van geen kleintje vervaard. Ze zaten wel eens plagend op mekaars kap, maar hier was voor dolle pret nog geen plaats. Hij had wel al, zoals het een goede voorzitter past, een plannetje uitgedokterd. Hij zou het hele werk delegeren aan een bestuurslid, dat zich zeer vereerd voelde en heel de voorbereiding op zich nam. De edelachtbare Boudewijn Dehaene was bereid en plande meteen om samen met zijn achtbare gemalin op geheime voorverkenning te gaan naar Luik. Alles moest piekfijn geregeld zijn, zonder mankementen. Hij zou er meteen ook voor de meereizende leden van Neos, een verkennende uitstap van maken in Luik en bij de glasnijverheid, iets verder stroomopwaarts langs de machtige stroom, La Meuse.

De voorzitter moest natuurlijk zelf eerst meer weten over het Prins-bisdom Luik en de Prins-bisschoppen. Zo kwam hij via onze bisschop , Karel van Croÿ, in Doornik, -we behoorden immers toen in 1538 tot het bisdom Doornik-, het volgende te weten.

Omdat prins-bisschoppen niet altijd de geestelijke wijdingen hadden ontvangen, werd naast de titelvoerende bisschop ook een suffragaanbisschop aangeduid. De suffragaan stond in voor de ceremoniële handelingen zoals wijdingen van kerken en priesters, voorgaan in de kerkdiensten, etc. Veelal werd aan deze bisschoppen een episcopaat toegewezen buiten het bisdom waar zij als suffragaan optraden.

Het ambt van Prins-Bisschop werd telkens voor een ambtstermijn, toegekend door de 60 kanunniken van de kathedraal. Ze waren meestal wel daartoe wat onder druk gezet door de graaf, hertog of koning. De Prins-bisschop had een dubbele bevoegdheid. Namelijk het geestelijk bestuur en het wereldlijk gezag als landsheer in dienst van koning of keizer. Ze waren van adel, ze ontvingen een wijding, en legden geen gelofte van armoede af. Wel van gehoorzaamheid aan paus en koning. Huwen mochten ze niet als geestelijk leider, maar... concubines en "bastaarden" waren schering en inslag. Het ambt was niet erfelijk. Was er niet eentje (of meer) die overal wel een maîtresse had in een of ander optrekje?

En dan was het zover, vertelde de voorzitter verder ...

De voorbereiding van Boudewijn voor Neos heeft wel wat voeten in de Damse aarde gehad. Een aantal leden had zich ingeschreven om mee te gaan, maar moest op het laatste moment afzeggen. Er waren wel altijd anderen die wilden inspringen. De afspraken voor ter plaatse moesten ook goed vast gelegd worden om niet voor verrassingen te staan. Het aantal kamers

en de maaltijden? Onze weledele heer Boudewijn moest er voor zorgen dat er geen wielen konden afdraaien.

Een aantal grote koetsen van het merk Sima, kwam op 18 juni van dat gezegende jaar 1538 bij het ochtendgloren, (de haen had al gekraaid dat de zon mocht opkomen) de 50 genodigden ophalen. Die Prins-bisschoppen moeten toch wel onmetelijk rijk zijn om al die moeite te doen om gasten uit het graafschap Vlaanderen op te halen. Bij de eerste priemen van de ochtendzon stond iedereen netjes uitgedost klaar om in de koetsen te stappen. De koetsen hadden blijkbaar een enorme evolutie ondergaan, want we konden de afstand over land en bos al in een 3-tal uren overwinnen. Ongelooflijk, en toch was het zo.

Na de zware rit in de hitte van de koetsen, stonden de afgevaardigden van de Prins-bisschop de voorzitter al op te wachten. Ze waren afkomstig uit het graafschap Loon³. Maar wat was dit? Geen inhuldiging van het Paleis? Toen eerst werd het grote misverstand duidelijk. Neos Damme was niet genodigd om de inhuldiging zelf bij te wonen. Die was trouwens al voorbij. Wat had de voorzitter durven dromen? Had de voorzitter de uitnodiging wel goed gelezen? Zijn groep was blijkbaar maar een stel simpele Dammenaars en inwoners van het graafschap Vlaanderen aan zee? Neos zou wel een rondleiding krijgen in dat prachtige, schitterende en immense paleis op de Place Lambert. Nuchtere Vlamingen van aan de zee lieten het niet aan hun hart komen. Neos zou er het beste van maken. Steeds het geluk plukken als het zich aandient. (Neos? **Nu Even Ontspannend Samen**)

En of de reis en het bezoek, achteraf gezien, zeer de moeite waren. Voor onze voorzitter gingen de grote poorten van het indrukwekkende paleis open. Het grootste gotische paleis ter wereld. Koetsen reden er aan en af. Waar moest men hier met al die paarden naartoe? Juist, in het paleis was er zelfs een vleugel ingericht voor de paarden. We vermoeden dat de gasten in de 21ste eeuw dat nog zullen ruiken als er al meer dan 150 jaar geen paarden meer zullen in gestaan hebben. En dan die majestueuze binnenkoer alleen al, omringd met een zuilengang met 60 zuilen. De zalen met oogverblindend meubilair, escaliers d' honneur, wandtapijten, fresco's, wand- en plafonddecoratie met taferelen uit de oudheid en de geschiedenis van Luik, over liefde en drama. Schilderijen van vroegere prins-bisschoppen. Indrukwekkende zalen en kamers. Was er ook niet een zaal met een afbeelding van ene koning Filip en koningin Mathilde? Of had de voorzitter zich dat ingebeeld? Nee, dat was toen onmogelijk. Maar ook een weelderig versierd wapenschild in een vergaderzaal met de slogan, **L'Union fait la Force**? Ook daarin kan hij zich vergist hebben uiteraard. Want had Nostradamus, of wie dan ook, al niet voorspeld dat we dit EERST in de 19de eeuw mochten verwachten?

³³ Nu Limburg

En dan had Neos nog maar een klein gedeelte van het paleis mogen en kunnen bezoeken. Veel was nog afgesloten als gevolg van de festiviteiten van de inhuldiging in de weken ervoor. De verkenningstocht ging voort. Daarvoor was Neos toch ingegaan op de uitnodiging van de Prins-Bisschop: Luik verkennen. Op weg dus eerst voor een wandeling langs de Meuse en enkele merkwaardige gebouwen in de binnenstad. Een waar amusement. De voorzitter had niet verwacht dat de stad al zo groot zou zijn. Centraal gelegen in het Middenrijk met het graafschap Loon en andere gebieden. Er was geen koets nodig en alles was gemakkelijk te voet te doen.

In de kleine kerk Notre-Dame aux fonts aanschouwt Neos een van de Belgische wonderen, namelijk de doopvont. Een prachtig metalen kunstwerk, gedragen door ossen en met afbeelding van 5 doopscènes. Onze prins-bisschoppelijke gids wijst ons de plaats aan waar het perroen staat. Karel de Stoute had in 1468 het Perroen naar Brugge laten brengen. Het had er op de Burg gestaan. Maar in 1477 bracht Maria van Bourgondië het terug naar Luik. Statige gebouwen tonen de rijkdom van stad en streek. Maar het was er niet voor iedereen een hemel. Die was er voor de clerus, de zogeheten zwartrokken. Het vagevuur voor de gewone stervelingen en de hel, die was er voor de erbarmelijke omstandigheden waarin vrouwen moeten leven. Het "gewone volk" danste en zong, zich van geen kwaad bewust.

De Belgische revolutie met Charles Rogier

Tussen haakjes: die wapenspreuk van het Koninkrijk der Belgen was er gekomen in de aanloop van de revolutie en de stichting van België, in een krant. De journalist riep de beide toenmalige partijen, de Katholieken en de Liberalen, met die slogan op om aan één zeel te trekken of af te raken van de Hollanders. Het prins-bisschoppelijk paleis zou in 1830 de plaats zijn waar samenzweerders o.m. Charles Rogier, chevalier de Bosse en Jean-Joseph het plannen smeedden om gewapenderhand naar Brussel te trekken vanuit Luik.

Na de geslaagde Belgische revolutie in 1830 werd de eigenlijke onafhankelijkheid van België eerst in 1938 ondertekend. De provincies waren al een feit. Het vroegere prins-bisschoppelijk paleis werd definitief omgebouwd tot o.m. provinciehuis in 1849. In de loop der jaren was het paleis al een restauratie aan het ondergaan om het terug glorieus te maken. Want ook brand en andere malheuren waren niet genadig geweest voor het paleis. Het geheel dient nu als provinciehuis en gerechtsgebouw.

In de 16de eeuw was Luik al een tijdje bekend en gewild om zijn metaalindustrie en wapenproductie. Napoleon kende de wapenfabriek ook en zou er een gekocht hebben. Wol en glas zaten ook in het pakket nijverheden. De stad had bovendien aanzien verworven door de overbrenging van de bisschopszetel van Maastricht naar Luik. En door de wonderen die toegeschreven werden aan Sint Hubertus. Een van de ondernemers in de wapenindustrie van die 16de eeuw was Jan De Corte. Hij had zijn naam verlatijnst tot Curtius en een prachtig paleis voor zich gebouwd. Het stond toen al in de sterren geschreven dat zijn paleis een museum zou worden met de naam Grand Curtius. Uitzonderlijk mocht onze groep even halt houden bij zijn paleis.

De groep aanschouwt vanop een bark de machtige samenvloeiing van de Ourthe in de Maas. Naar onze prinselijke gids vertelt, wordt de stad soms overstroomd door het smelt- en regenwater van stroom en rivier. Hij opperde dat men daar toch iets zou moeten aan doen.

Al was het maar een dam om het water van beide waterwegen een tijdje uit mekaar te houden. Langs de oevers liggen boten waar mensen in wonen. Bij overstromingen zijn ook de boten er soms aan en verliezen mensen have en boot. Even weg van de oevers in de stille smalle impasses hoor je het klinken in de verpauperde huizen, het gezang van Waalse vinken en heel in de verte, het zoete geruis van het water in de Maas. Hier geen gedender van koetsen. Mensen moeten het hier te voet doen en tevreden zijn met de Maria- en andere afbeeldingen van heiligen op de muren van de huizen. Ware het niet van de vele oorlogen van koningen, graven en Habsburgers, het is er zo zalig in het langgerekte dal van de stroom met hoge, steile wanden en er boven hier en daar versterkte forten. De gids zei dat hij vreesde dat de oevers nog zouden volgebouwd worden met hoge huizen en paleizen.

Het eten in ons gastenverblijf en in de herberg As Ouhès was voortreffelijk. Daarover was de voorzitter zeer tevreden. Als je kan genieten van typisch Luikse bouletten en wafels, dan verlang je niet meer naar iets anders.

Je kon het voelen, het vuur brandt in de Luikenaars. Ooit zal de stad, la cité ardente, de vurige stede genaamd worden. De gids wilde wel niet herinnerd worden aan de vreselijke tijd van de aanval van 600 Franchimontezen die een aanval uitvoerden op hertog Karel de Stoute. Ze zouden langs de helling⁴ de stad zijn binnen gekomen. Uit wraak had de hertog de hele stad plat gebrand, op de kerken na.

Na een heerlijke nacht in het gastenverblijf mocht de groep terug de koetsen in naar huis. De koetsen zijn nooit in Sijsele geraakt. Onderweg ... ontwaakte de voorzitter gewoon uit zijn droomrijke slaap in ... Sijsele. Hij was zo opgegaan in de geplande reis dat hij erover gedroomd had. De voorbereiding voor de reis naar Luik en Val Saint Lambert had al zoveel zorgen en problemen opgeleverd dat hij was gaan dromen dat de reis naar Luik zich afspeelde in de tijd van de inhuldiging van het Prins-Bisschoppelijk paleis. Hoe de voorzitter, toen hij zijn droom vertelde in het Bestuur, aan al die historische details was gekomen, blijft voor hem tot op de dag van vandaag een raadsel.

Tot zijn verbazing tijdens de echte "reis" een beetje later was Luik een zeer levendige, propere stad geworden. Met een bijzonder mooie en ecologische tramlijn langs de Maas.

⁴⁴ waar later 374 treden werden gekapt

Met een indrukwekkend station van Calatrava. Met een gedenkteken om de 733 vermoorde Joden te herdenken. Met een museum Boverie op het Boverie eiland tussen Maas en Ourthe. We konden het bewonderen vanop de boottocht onder een gloeiend hete zon en een dek waarop je eieren kon bakken. Op de boot wist men te vertellen dat er vroeger slechts één brug over de Maas was en dat men er 6 of 7 heeft bijgelegd. Soms mooie staaltjes van metaalconstructie.

Enfin, de eigenlijke reis TEN JARE 2026 is prachtig verlopen na de voorbereiding en begeleiding van de nog altijd edelachtbare heer Boudewijn Dehaene. De haan moest geen drie keer kraaien, hij was echt haantje de voorste. Luik was tijdens de reis een bakoven, zo heet. Bijna zo heet als de ovens van de kristalindustrie van Val Saint Lambert die dit jaar zijn 200ste verjaardag viert. Tijdens onze hedendaagse reis zijn we immers nog naar Seraing en Val Saint Lambert geweest. Prachtig kristal dat er te zien is, met een rondleiding in de “kelders” van het museum waar ontstaan en procedé van glasblazen en kristal wordt belicht. De onderneming bevindt zich o.m. in een oude cisterciënzerabdij. De onderneming stelde destijds bijzonder veel mensen te werk. Er werd goed voor hen gezorgd door de bazen, o.m. met huisjes voor de arbeiders.

Herdenking Joden

Val Saint Lambert

Hier, voor Val Saint Lambert, zeggen foto's veel meer dan woorden soms kunnen weergeven. Spijtig dat de Luikse organisatie zijn woord voor 2 gidsen niet had gehouden. Met één gids, weliswaar in bijzonder voortreffelijk Nederlands, is de rondgang wat moeilijk verlopen. Hoe dan ook, de verkenning van Luik met 50 zeer aangename medereizigers, moge voor velen slechts een voorproefje zijn geweest om de verkenning van de vurige stede met bezoek aan musea, gebouwen en kerken ooit verder te zetten. En er heerlijk te ... dromen over Damme in het jaar 1538 ...

Kroniekschrijver: Will V
Foto's: Will, Bernadette; Myriam, Boudewijn

P.S. 1 onze voorzitter, een “droom” van een voorzitter toch?!

P.S. 2 de beelden uit het jaar 1538 hebben we spijtig genoeg moeten naspelen. Ik denk dat de fotografie eerst veel later is uitgevonden. En een sneltekenaar zou het ritme in de droom van de voorzitter niet hebben kunnen volgen ...

